

Streektaal in de Waerd

In de Krimpenerwaard had bijna elk dorp zijn eigen streektaal. Daaraan kon je horen waar iemand vandaan kwam. Streektalen bestaan vaak al heel lang. Soms lijken woorden in streektaal op het Nederlands, maar soms ook helemaal niet. Er zijn verschillende streektalen in verschillende provincies, maar soms verschilt het ook binnen een provincie hoe mensen praten. De leerlingen leren dat er verschillende streektalen zijn en gaan een gesprekje in de lokale streektaal proberen te ontcijferen. Ze gaan ook hun omgeving vragen om hen woorden of gezegden in een streektaal te leren.

TIJDSDUUR

60 minuten

BENODIGDHEDEN

- Digibord of scherm met geluid
- Geprinte werkbladen (pagina 3+5)
- Een groot vel papier dat als streektaalposter kan fungeren

VOORBEREIDING

Zet de geluidsfragmenten klaar, print eventueel de werkbladen uit (pagina 3+5).

LESDOEL

Leerlingen leren wat een streektaal is. Leerlingen weten dat er in Nederland verschillende streektalen zijn. Leerlingen leren een paar woorden uit de streektaal van de Krimpenerwaard.

KERNDOEL AANSLUITING

12: De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.

56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

TIP

Er is een [online woordenboek](#) samengesteld door inwoners van de Krimpenerwaard. Het bevat een schat aan woorden. Leuk om leerlingen bijvoorbeeld op zoek te laten gaan naar hun favoriete streekwoord of -gezegde.

LES 1

Dialecten en streektalen

Klassikaal

Vertel je leerlingen iets over streektaal en vraag wat zij al weten over dialecten en streektalen. Je kunt ze bijvoorbeeld het volgende vertellen:

Mensen vaak meer talen spreken dan je denkt. Bijvoorbeeld omdat iemand thuis een andere taal spreken dan in de klas, of omdat je op vakantie in het buitenland wat woorden hebt geleerd. En ook Nederlands is niet overal hetzelfde. Dat komt doordat het Nederlands streektalen heeft. Daaraan kun je horen waar iemand vandaan komt. Streektalen bestaan vaak al heel lang. Soms lijken woorden in streektaal op het Nederlands, maar soms ook helemaal niet. Er zijn verschillende streektalen in verschillende provincies, maar soms verschilt het ook binnen een provincie hoe mensen praten. Tegenwoordig spreken veel mensen 'algemeen Nederlands', maar vroeger spraken heel veel mensen in hun eigen streektaal. Misschien heb je je opa en oma wel eens 'anders' horen praten. Je overgrootouders zullen vast veel meer streektaal gepraat hebben.

Bespreek de volgende vragen met de klas:

- Wat is een streektaal precies (of dialect, dat zijn synoniemen)?
- Welke streektaal kennen jullie of hebben jullie weleens gehoord?
- Wie spreekt er een streektaal thuis?
- Kennen jullie mensen die een streektaal spreken? Bijvoorbeeld je opa of oma?
- Kennen jullie zelf ook woordjes of zinnestjes in het streektaal?
- Ken je andere plekken waar streektalen gesproken wordt?

LES 2

Streektalen in Nederland

Klassikaal

Herhaal dat tegenwoordig veel mensen 'algemeen Nederlands' spreken, maar vroeger heel veel mensen in hun eigen streektaal spraken. Streektalen zijn dus vaak veel ouder dan het Nederlands dat we nu spreken. Mensen die aan de andere kant van het land woonden konden elkaar soms letterlijk niet verstaan. Doordat er een Standaardnederlands werd opgesteld en er taalregels werden vastgelegd was er nu één manier van 'correct' Nederlands. Toch werd er buiten de steden, op het platteland, nog steeds veel streektaal gesproken. En ook binnen de steden ontstonden er stadsdialecten, zoals het Haags en het Rotterdams.

Dat er steeds minder streektaal gesproken wordt in Nederland vinden sommige mensen best jammer. Zij vinden het namelijk een bijzondere uiting van een cultuur van een bepaalde streek, en zijn trots op het dialect van hun regio.

Bespreek met de klas wat zij van streektaal vinden.

Je kunt het over de volgende stellingen hebben:

- Het is leuk dat je aan iemand kunt horen uit welk dorp of welke streek hij of zij komt
- Het is lastig als je ergens heen verhuist waar mensen geen Standaardnederlands met elkaar spreken
- Als iedereen dezelfde taal spreekt in Nederland is dat wel zo makkelijk
- Als iedereen dezelfde taal spreekt in Nederland is dat saai

Vertel de leerlingen daarna dat ze vijf muziekfragmenten gaan horen en ze moeten raden welke streektaal ze horen. Ze moeten dus heel goed luisteren. Vervolgens zetten ze het nummer van het muziekfragment in het kaartje van Nederland in de provincie waar ze denken dat deze streektaal gesproken wordt. Dat de leerlingen de titel van de liedjes kunnen zien is niet erg. Je kunt de pagina die hierna komt, uitprinten zodat de leerlingen dit zelf kunnen invullen.

Streektalen in Nederland

Luister naar de volgende muziekfragmenten. Weet jij in welke streektaal de zanger zingt, en in welke provincie ze die streektaal spreken?

Zet het nummer in de juiste provincie.

- 1 [Rowwen Hèze - Kwestie van Geduld](#)
- 2 [Skik - Op Fietse](#)
- 3 [Harry Jekkers - Oh Oh Den Haag](#)
- 4 [Jan Biggel - Ons Moeder Zeej Nog](#)
- 5 [Normaal - Oerend Hard](#)

LES 3

Bossen met Hans en Greet

Klassikaal of in tweetallen

Lees onderstaand gesprekje hardop voor, klassikaal of in tweetallen, en beantwoord daarna de vragen (die staan op de pagina hierna). Het is niet erg als je niet alle antwoorden weet, maar probeer het verhaaltje te begrijpen. Je kunt eventueel ook de [website met het woordenboek](#) erbij gebruiken. **Tip:** gebruik de zoekbalk.

Optioneel: om de leerlingen wat bekender te maken met de klank van de streektaal van dorpen in de Krimpenerwaard zou je ze eerst kunnen laten luisteren naar wat audio-fragmenten uit bijvoorbeeld Bergambacht, Stolwijk of Haastrecht. Je vindt de audio-fragmenten makkelijk op de kaart via de [Dialectenbank](#) van het Meertensinstituut.

Hans:

Nou Jaantie ziek is, moei ie maar een bietjie bossen, anders kom ie nooit klaar.

Greet:

't Regent stront van de dijk en m'n blook is in tweeën. Helemaal frot. Vandaag nie werken in de bogerd.

Hans:

Regen voor achte, daer ken ie op wachte, straks gewoon naar buute.

Greet:

D'r is een flinke bisser, zet een muts op. En vergeet je bakkiestik nie naar de hofstede te brengen.

Hans:

Op de blêek ligt oe eige-gebréje molton nog, oe moet niet zo hossebosse.
Prrttt!!!

Greet:

Heb oe broekhoest? ga 'ns effetjies naar 't huissie, 't meurt hier ontieliglijk.

Hans:

Jae, maid, heb 'n op juin gegeten.

Greet:

Waar is mien neusdoek?!

Hans:

Jae. Zit nie zo te urmen. Ik vat 'm, ik ga te veld! Waor is mien fielesepee?

Je kunt de pagina die hierna komt, uitprinten zodat de leerlingen dit zelf kunnen invullen.

LES 4

Huiswerk

Laat de leerlingen aan een ouder, verzorger, opa, oma of buurman of iemand die wel eens in streektaal praat, of dat vroeger heeft gedaan vragen of diegene zijn of haar favoriete woord/zin/rijmpje/gezegde wil delen.

Geef de leerlingen een week de tijd om dit te doen. Laat ze dit vervolgens opschrijven en opplakken op een grote streektaalposter in de klas.

Bossen met Hans en Greet

Beantwoord samen de vragen over het verhaaltje:

1 Wat is er kapot (*frot*) van Greet?

2 Waar kan zij niet werken? (*bogerd*)

3 Greet zet een muts op, want er is een flinke *bisser*. Wat is een bisser?

4 Hans zegt dat er iets op de *blêêk* ligt. De bleek is een veld waar je witte was in de zon legde te bleken. Hoe doen wij dat nu?

5 Wat is *huisie*? Hebben jullie ook een *stilletje* (ander woord voor *huisie*) of ga je ergens anders zitten als je een grote boodschap moet doen?

6 Hans heeft een hoop *juin* gegeten. Wat zijn *juin*?

7 Hans zoekt zijn *fielespee*. Wat doet hij daarmee?